

Az agrárfoglalkoztatás helyzete

A rendszerváltás óta készült kormányprogramok mindegyikének prioritásai között szerepelt a vidéki munkalehetőségek bővítése, az életszínvonal növelése, a vidék népességmegtartó képességének erősítése, és e részterületek fejlesztésén keresztül a vidéki életminőség látványos és stabil javítása. Ennek a célkitűzésnek kulcsfontosságú eleme a vidéki foglalkoztatás megőrzése, bővítése, új munkalehetőségek, munkahelyek létrejöttének közvetlen és közvetett elősegítése, ezáltal a vidék jövedelemtermelő képességének a fokozása. Máhr András, a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetségének (MOSZ) főtítkárhelyettese szerint a vidéki foglalkoztatást elaprózottság, szerteágazó struktúra jellemzi.

Az agrárfoglalkoztatás speciális viszonyait a vonatkozó jogforrások jellemzően figyelmen kívül hagyják, kezdte mondandóját Máhr András. A helyzet rendezetlensége, a jogszabályok és a gazdálkodási gyakorlat inkompatibilitása a fekete-munka kényszerű megjelenését eredményezik. A vidéki foglalkoztatás bővítésének fontos részfeladata a jogszabályok és a gyakorlat illeszkedésének megteremtése, az igények és a lehetőségek összhangjának kialakítása. Amíg ez nem történik meg, addig marad a jelenlegi helyzet, ami úgy jellemezhető, hogy miközben sok helyen munkaerőhiánnyal küzdenek, addig a falusi foglalkoztatás továbbra sem megoldott.

Problémás foglalkoztatás

Több szempontból is furcsa helyzet állt elő. A foglalkoztató mezőgazdasági szereplőket a kormány mindenáron el akarja tüntetni az ágazat palettájáról, amit az eddigi kormányintézkedések is igazolnak. Ezzel együtt nagyon sok faluban szinte csak jogi személyiségű társaságok biztosítanak főállású munkahelyet az ott élő emberek számára. Azok a kormányzati intézkedé-

sek, amelyek az elmúlt időszakban sújtották az ágazatot, további foglalkoztatási feszültségeket okoznak, és további munkahelyek vesznek el.

Az is elgondolkodtató, hogy megfelelő ismeretekkel rendelkező alkalmi munkaerőt is alig-alig lehet találni, tehát az alkalmi munkavállalók sincsenek biztosítva az ágazatban. Tény, hogy az alkalmi munkavállalók foglalkoztatásán könnyítő kormányintézkedés sokat segített a helyzeten, de ezzel együtt kevés a jó alkalmi munkakész bizonyos tevékenységek elvégzéséhez, főként a zöldség-gyümölcs ágazatban. A főtítkárhelyettes szerint a közmunkarendszer sem javított a helyzeten. Minél kisebb települést nézünk meg az országban, annál fontosabb a közmunka, mint foglalkoztatási ág. Falun nagyon sok helyen a közmunka jelenti „a” foglalkoztatást, főként azokon a helyeken, ahol megszűntek a jogi személyiségű társaságok és a mezőgazdasági szövetkezetek. Ezekon a helyeken az alkalmi vagy a közmunka a két választási lehetőség. A közmunka viszont az alkalmi foglalkoztatástól vonja el az embereket: sokan inkább a közmunkát választják keve-

sebb pénzért, mert ott nem kell megszakadni a munkában, míg az alkalmi mezőgazdasági munka bizony jobban megterheli a munkást – igaz, abban több a jövedelem is.

Kettősség jellemzi

Látni kell tehát az ellentmondást, hogy miközben Magyarországon munkaerőhiány mutatkozik, aközben vidéken továbbra is a munkanélküliséggel küszködnek, és sokaknak egyedül a közmunka jelenti a megélhetést. A munkahelyteremtést vidéken, a falvakban kellene ösztönözni a leginkább. Ez azonban nem történik meg, még akkor sem, ha Magyarországon egyes nagyberuházásokkal új munkahelyek jönnek létre, hiszen ezek nem érintik a kisebb településeket. Máhr András úgy véli, hogy a helybeli, jellemzően mezőgazdasági vállalkozásokat kellene arra ösztönözni, hogy a helyi tőkéből teremtsenek új munkahelyeket.

Ezt viszont a kormány gazdaságpolitikája kifejezetten akadályozza. A jogi személyiségű társaságok és a szövetkezetek tulajdonosai – amennyiben ösztönöznék őket – képesek volnának új munkahelyeket létrehozni, s nemcsak mezőgazdasági tevékenységekről van szó, hanem a mezőgazdasághoz kötődő szolgáltatási, kereskedelmi, vendéglátói tevékenységről is. Az is segítené, ha a régi melléküzemeket ismét „feltámasztanák”, természetesen a mai kornak megfelelő módon, vállalkozási formában. Minderre azonban a politika nemet mondott. Márpedig abban a pillanatban, amikor egy vállalkozási forma létjogosultságát megkérdőjelezzük, az érintettek többé nem fejlesztésben, a tevékenységük bővítésében gondolkodnak, hanem kénytelenek lesznek védekező magatartást tanúsítani, ennek pedig az a

következménye, hogy a helyi tőke kivonul. Ugyanakkor már régen bebizonyosodott, hogy a mezőgazdaságban, a falvakban legfeljebb spekulációs célokkal jelenik meg külső tőke. Azon is érdemes elgondolkodni, hogy a jogi személyiségű mezőgazdasági társaságok és a szövetkezetek azok, amelyek a hazai állattartás javát képviselik. Az állattartás pedig több munkaerőt igényelne, ha az állatállomány növekedne.

Rossz szakoktatás

A képzett szakmunkaerő biztosítása sem megoldott, jelentette ki Máhr András. Az agrárszakmunkás-képzés szinte teljesen leépült, mert a százegynéhány agrárszakmunkás-képző tanintézet közül csak egy-két tuat intézményben van valódi agrárszakmunkás-képzés. Ezen a helyzeten is változtatni kellene, ami azért is nehéz ügy, mert a falusi gyerekek eleve hátrányosan indulnak az életben az oktatási rendszer hibái miatt. Előfordul, hogy a gyerekek ismeretei ahhoz sem elegendőek, hogy egy szakmát elsajátítsanak, mert előbb írni-olvasni kell megtanítani őket. Ahhoz, hogy a vidék felemelkedjen, az alapoktól kellene újragondolni az oktatási rendszert, mégpedig a mezőgazdaság sajátosságainak figyelembe vételével.

H. GY.